

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України призвело до порушення екологічної безпеки в країні, оскільки в районах бойових дій винищено ліс, заміновано земельні ресурси, забруднено навколишнє середовище отруйними речовинами внаслідок обстрілів нафтобаз, газових сховищ та об'єктів хімічної промисловості.

Мінування сільськогосподарських земель і лісових насаджень є найбільш критичним наслідком для екологічної безпеки країни, оскільки розриви мін призводять до забруднення ґрунтів важкими металами – свинцем, стронцієм, титаном, кадмієм, нікелем. Це робить ґрунт небезпечним, а в деяких випадках – непридатним для подальшого сільськогосподарського використання. Крім того, вибухи призводять до виникнення лісових пожеж і збільшення шкідливих викидів в атмосферу. Бойові дії охоплюють близько 20 % площі всіх заповідних територій України, що призводить до знищення цих територій, руйнування екосистем, вимирання рідкісних видів рослин і тварин, які занесені до Червоної книги України.

Екологічна ситуація, що пов'язана з сучасним станом водних ресурсів, достатньо складна, оскільки за останні 10-15 років якість підземних та поверхневих вод суттєво погіршилась. Внаслідок війни спостерігається стрімке збільшення забруднення річок, ставків та акваторії морів через затоплення кораблів, розповсюдження нафтопродуктів і вибухових речовин, а також руйнування очисних споруд, дамб, мереж водопостачання.

Екологічна реабілітація територій в умовах звичайного стану довкілля повинна здійснюватися постійно у рамках правових зобов'язань підприємств, військових частин і місцевих органів влади та шляхом виконання місцевих екологічних програм.

Незадовільна екологічна ситуація в країні ставить під загрозу існування майбутніх поколінь і подальший розвиток держави на принципах сталого розвитку, які задекларовані як стратегічні та пріоритетні. У зв'язку з вищезазначеним виникає потреба в цілеспрямованих діях держави направлених на охорону і відновлення довкілля.

Пріоритетним напрямом державної екологічної політики є гарантування забезпечення екологічної безпеки країни. Споживання природних ресурсів практично неможливо зменшити, щоб виправити ситуацію, що склалася в країні. Адже потреби населення постійно зростають і значно перевищують темпи зростання його чисельності. Тому екологічна безпека покликана забезпечити таке використання природних ресурсів, що сприятиме їх природному відновленню або заміщенню.

Одним із важливих завдань забезпечення екологічної безпеки є забезпечення життєдіяльності населення у техногенно безпечному й екологічно чистому світі. Екологічно чистий світ можливий лише при відсутності загрози з боку природних об'єктів чи при умові забезпечення захищеності об'єктів безпеки від цих загроз.

В Україні не сформована єдина концепція екологічного управління. На сьогоднішній день для розробки будь-яких систем оцінок та прогнозування стану довкілля необхідний поточний всебічний аналіз стану навколишнього середовища та антропогенного впливу на довкілля. Проте необхідно зазначити, що екологічне управління є складною системою, в якій управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, управління природокористуванням, екологічна політика, планування, стратегічні плани дій, екологічні програми, пріоритети, нормування, екологічний контроль є лише його складовими частинами.

Екологічна безпека є складовою глобальної і національної безпеки, спрямованою на захист життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави від небезпечного впливу навколишнього природного середовища, на регулювання екологічно небезпечної діяльності та захист довкілля від порушення його екологічної рівноваги. Для забезпечення належного рівня екологічної безпеки на глобальному, регіональному чи локальному рівнях, а також у межах держави та її підрозділів, необхідно розробити систему забезпечення екологічної безпеки, що забезпечать виконання на законних підставах комплексу заходів, які матимуть на меті охорону навколишнього природного середовища. Здійснення таких заходів має базуватись на чіткому пріоритеті природоохоронних цілей та розробленні конкретних засобів, відповідних проектів, програм для досягнення цих цілей.

Отже, екологічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, яка може бути забезпечена шляхом комплексного застосування заходів економічного та правового характеру. В сучасних умовах актуальними стають задачі збереження природних екосистем, створення ефективної системи моніторингу довкілля, забезпечення збалансованого природокористування, зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища, формування системи переробки та утилізації відходів виробництва та споживання.